Kristigs Wehstnesis.

Populari siniſks garigs mehneſchrakſts.

Makſà peeſuhtot ar peelikumeem „Labà Wehſts" pa gadu 1 rubli.

Redakzijas un ekſpedizijas adreſe: П. Лауберту, Митава, Жагорская 11, P. Laubertam, Jelgawâ, Schagares eelâ 11 (Mitau, Kurland, Russia).

№ 9. Septembrî 1911. Iznahk 6. gadu.

Latweeſchu Baptiſtu 50 gadu paſtahweſchanas beigâs.

(Pirmee Latweeſchi, 8 ſkaitâ, kriſtiti no Baptiſteem Mehmelê, Wahzijâ, 21. auguſtâ, 1860. gadâ. Latwijâ pirmee Latweeſchi, 72 ſkaitâ, kriſtiti no Baptiſteem 9. ſeptembrî, 1861. gadâ).

Weſels puſſimtenis gadu jau pagahjis, kamehr muhſu widû dſihwo ļaudis, par kuru ſchuhpuliſcheem tà pat kà par zitu ļauſchu ſchuhpuliſcheem reiſ noleezees Latweetis tehws un Latweete mahte; kuri tà pat kà ziti Latweeſchi neſuſchi deenas naſtas un karſtumu druwâ un fabrikâ; kuri tà pat kà ziti mihl ſawu tautu un ſtrahdà preekſch winas labakas nahkamibas. Tomehr ſchee ļaudis, kurus ſauz par Baptiſteem, wehl arween ir no daſcha laba muhſu ſemê uſluhkoti kà ſweſchineeki; daſchs labs teem daudſ pahri darijis, tos ſahpinajis, ſewiſchki Baptiſtu ſahkumu laikos, ſche Latwijâ. Daſchs, tapehz ka winſch Baptiſts, tizis waſchâs ſlehgts un dabujis ſmakt zeetumâ, daſchs tizis iſraidits no ſawàm mahjam, daſchs dabujis ſiteenus, daſchs pasaudejis ſawu darba weetu un maiſes reezeni un iſſmeekls un nizinaſchana ir bijuſchi Baptiſtu paſtahwigee zeļa beedri lihdſ pat muhſu deenam. Kapehz? Ko tad Baptiſts ļaunu darijis? Ļaunu darijis? Baptiſts ir karojis pret wiſu, kas ļauns — pret reibinoſchu dſehreenu dſerſchanu, pret netiklibu, pret nikotina giſti — tabaku, pret katru netaiſnibu un katru ļaunu paraſchu un ir zihnijees, waronigi zihnijees, par apſinas brihwibu. Un kà zihnijees? Ne ar jobinu, bet ar wahrdu un ſawu preekſchſihmi un tas tak wislabakais mahzibas weids!

Galwenais eemesls lauschu nepareisai isturreschanai pret Baptisteem Latwijâ ir tas, ka Baptisti par maf pasihti darbibâ un prinzipos. Baptisteem lihds 1905. gadam nebij eespehjams isskaidrotees sawas tautas preekschâ aif eemesleem, ko nowehrst nebij Baptistu warâ. Baptistam nebij brihw rakstit par sawu atsihschanu. Zitas tizibasschkiras laudis zenseja Baptistu grahmatas un strihkeja tajâs to, kas nesagahjas ar zensetaja tizibas atsihschanu. Pat pasaules slawenà Sperdschena sprediki, ja tee tika isdoti Latweeschu walodâ, dabuja eepasihtees ar sarkano tinti. Sakroplotus tos dabuja Latweeschu tauta. Kad to dabuja sinat schink wasarâ, man Londonâ usturotees, Anglu literats, mahz. R. S. Latimers, tad tas smehjàs kà kutinats un daschas deenas wehlak par to jau lasija kahdâ no Anglu leelakàm awisem. Weenigà weeta, kur Baptists spehja kautko sazit par to, ko tas tizun grib, bij winu weenkahrschee luhgschanasnami un deenischkà dsihwe. Bet ari schis weetas bij no Baptistu pretineekeem daritas „smirdoschas": Baptists bij no daudseem tautas wadoneem notitelets par „sektantu," „wilku awju drehbês", „murgoni", „wiltigu praweeti," plahnprahtinu jeb mulkiti, „jehrinu nakschu" turetaju un wehl launaki. Ko gan sazija par Baptisteem dsihwê un no kanzeles, ja pat wehsturê, augstaku skolu mahzibasgrahmatâ, profesors Dr. H. Kurzs spehja rakstit schahdus wahrdus: „Ari Dahnijâ un Kursemê Baptisti atraduschi eeeju, bet gandrihs wisur tikai neisglihtoto amatneeku, waj semkopju kahrtâ. Pehz ilgas un weltigas apspeeschanas no waldibas puses peezdesmito gadu reakzijas laikâ teem ir isdabuta zaur abu nahkoscho gadu desmitu brihwibas kustibu gandrihs wisâs walstis brihwa tizibas kopschana. Paschi tee sauzas par „kristiteem kristigeem" un isskaidro, ka tee esot „swehto redsamà draudse," Deewa isredseta tauta, atteezotees uf wezo wispasaules basnizu, kurâ tee atrod Jahna Parahdischanas Grahmatas ihstu Bahbeli." Scho nepateeso, truhzigo un uspuhtigo raksturojumu par Baptisteem Kurzs eeweeto sawâ wehsturê sem nodalas „Pretbasnizifkums un pretkristigums" un sem atdalas „Protestantiskas sektes un murgoni." Tà Kurzs nodod „nepateesu leezibu pret sawu tuwaku" pat wirsrakstâ, jo Baptisti naw preti kristigumam, naw ari murgoni. Luterismâ droschi ween atradìs daudf wairak mahzibu, ar ko muhsu weselais prahts netiks tik

ahtri galâ, ne kà baptismâ. Peemehra dehl tikai sasalihdsina Luteru un Baptistu mahzibas par kristibu un wakarinu. Un par to apspeeschanu no „waldibas puses" pateesai wehsturei ir saws skaists stahstinsch ko stahstit, ko dsirdot, augstakai waldibai naw jakaunas, bet gan — ziteem laudim. Bet par to wehlak. Wehl muhsu deenâs daschi Latweeschu laikraksti nemitas rakstit neekus un blehnas par Baptisteem un tà arween wehl audsè aissspreedumus pret laudim, kas to nepelna.

Latweeschu Baptistu tagad, pehz 50 gadeem, ir 8,500, neeeskaitot tos winu behrnus, kas paschi naw meklejuschi pilnas draudses lozeklu teesibas un sem draudses soda atrodoschos, tà sauktos „issehgtos." Wine em ir 88 draudses, 57 sapultschu nami ar 252,608 rubleem ihpaschuma wehrtibu, 50 mahzitaji, waj ka tee teiz „sludinataji," 5,239 swehtdeenasskoleni, 1,807 dseedataji draudschu koros. 1910. gadâ eenemta nauda preeksch kristigeem mehrkeem 52,045 rubli. 1910. gadâ Latweeschu Baptisti kristijuschi 391. Wini ir dala no tizibasschkiras, kas skaita wisâ pasaulè tagad 6, 283,833 apsinigus, tas ir, ne tikai wahrda pehz, lozeklus un kurai pehz sawas 300 gadu gaitas nekahdâ kreetnâ sinâ naw jakaunas zitu tizibasschkiru starpâ. Waj tad naw eemesla deesgan Latweeschu tautai reis, pehz 50 gadeem, drusku nopeetnaki usklausitees, ko bespartejisks zilweks stahsta par Baptisteem.

Tatschu — pirms sahkam eepasihtees ar Baptisteem, wehl weenu wahrdu. No weenas puses skatotees ir weegli un loti patihkami rakstit par Baptisteem un winu preekschtetscheem, tapehz ka tee ir waronigi, pat ar nahwesniziinajumu zihnijuschees galwenâ kahrtâ par weenu no zilwezes wisdahrgakàm mantam — dsihwot Deewam pehz sawas sirdsapsinas. No otras puses skatotees ir gruhti, ir pahrak gruhti rakstit par teem, tapehz ka rakstneeka alga, kursch raksta par Baptisteem un winu preekschtetscheem, ir loti ruhkta. „Naw neweena zita wehstures lauka," tà rakstija sawâ laikâ Heinrichs fon Seibels Dr. Ludwikam Kelleram, kad tas sahka atklaht baptisma preekschtetschus, „kur rakstneeku sagaida tik daudspusiga un tik neschehliga kritika, ka reformazijas wehstures lauks. Ne tikai siniska kritika ir ta, kas sche lihdsrunà, bet ari tizibasschkiru, ta kritika, kas zehlusès no tizibasschkiru eekarsuma." Un pateesi Dr. Kellers wehlak dabuja

baudit scho wahrdu ruhkto, ruhkto pateesibu. Kelleru apkaroja, Kelleru attehloja kà nemahkuli, Kelleru neatsina, Kelleru slehpa un Kellera pehtneeka laurus sprauda ziti netihràm rokam sawâ wainagâ. Bet Kellers ir darijis darbu ar paleekamu, leelu wehrtibu, sarakstidams wairakus darbus par ewangeliskàm kustibam tà sauktâ reformazijas laikmetâ. Kà klahsees mums, kas gribam eet us to paschu pusi, kur Kellers? Ja zits warbuht nelihdsès masinat eespaidu, kas waretu rastees no raksteena par Baptisteem, tad warbuht wismas tiks isschauta tik loti parastà sagiftetà bulta: „To jau raksta „sektants" — ari Kelleru dehweja par Baptistu, kaut gan tas bij—loti ustizigs Lutera basnizas dehls — „lajs jeb nemahkulis un winam wispahri „truhkst ta isglihtibas stahwokla," no ka waretu apspreest tahdas leetas." Un ar to — punkts! Tatschu warbuht 20. gadu simtena gaismâ schì raksta rakstitajam klahsees labaki ne kà Kelleram. Warbuht Deewa walsts attihstiba buhs muhs mahzijusi, ka t i z i b a s s c h k i r a s i r t i k a i e h k a s, kurâs miht kristigee, n e t e e d a h r g u m i paschi, ko dod kristiga tiziba. Tad wisas tizibasschkiras peeder mums, bet „mehs Kristum un Kristus Deewam." Warbuht muhslaikâ tizibasschkiru egoisms wairs neusdroschinasees aust segu un radit miglu, kurâ tiht eenihsto lihdszensoni—baptismu.

Baptisma pirmee sahkumi Latwijâ.

Ja prasitu wehsturneekam, waj 1854. gadâ, Latwijâ un wispahri Kreewijâ bij kahds Baptists, tad winsch atbildetu „ne" un winam, no wehsturneeka stahwokla skatotees, taisniba. Un tomehr 1854. gadâ, Kreewijâ, ir bijis weens Baptists. Mehmeles Wahzu Baptistu draudses mahzitajs—waj kà Baptisti sawus mahzitajus sauz „sludinatajs"—N i h m e z s (Niemetz), kahdâ no saweem zelojumeem pa Wahziju, februara mehnescha sahkumâ, 1854. gadâ, bij nonahzis pee Kreewijas robescham, Traksehdâ. Par sawu ustureschanos Traksehdâ winsch raksta sawâ deenas grahmatâ schahdus wahrdus:

„Pehz swehtigàs deenas stundu beigam nespehju attureetees nepahrgahjis pahr warenàs Kreewu walsts robeschu un tur nesuhtijis klusu sirdswehleschanos tam Kungam, kaut drihs atwehrtos durwis ewangelijumam preeksch nabaga tautas, kas Kreewijâ."

(„Missionsblatt," herausg. von G. Oncken, Hamburg, 5. 1854. S. 11). Ja ir kahda luhgschana, ko Deews paklausijis, tad schi wihra luhgschana ir paklausita un pat daudſ dſiłakâ noſihmê, ne kâ Nihmezs bij luhdſis. Nihmezs pats ir tapis par weenu no Kreewijas Baptiſtu, ſewiſchki Latweeſchu Baptiſtu ſahkuma wehſtures eewehrojamakeem wihreem.

1855. gadâ, tas ir, gadu pehz minetàs Nihmeza luhgſchanas, kahds galdneeks, Jakobſons, Wahzeets, dſimis Kurſemê, aiſgahja no Leepajas darbâ uſ Mehmeli. Mehmelê tas apmekleja Baptiſtu-ſapulzes, kuras no 1851. gada tur wadija Nihmezs. Deewa wahrds ſpehzigi darbojas Jakobſona ſirdî. Winſch ſaprata, ko Deews zaur Sawu dehlu preekſch zilweka darijis, tizeja tai wehſtij un no ſirds apnehmàs dſihwot, kà Bihbele mahza — ihſi, Baptiſtu walodâ iſſakotees — Jakobſons „atgreeſàs jeb peedſima no jauna". Pahrleezinajees no Bihbeles, ka kriſtiba ir preekſch „atgreeſteem," waj kà Baptiſti teiz, „tizigeem," Jakobſons peeteizàs Baptiſtu draudſei, tika draudſes ſapulzê pahrbaudits un uſ Jakobſona dſihwes un leezibas pamata atſihts par pateeſ „atgreeſuſchos" un nahkoſchos Mehmeles Baptiſtu draudſes kriſtibas ſwehtkos kriſtits un tà atklahti peepulzinats Baptiſteem. — Tuhlin pehz ſawas „atgreeſchanàs" Jakobſons rakſtija ſawejeem, ſewiſchki mahtei, uſ Leepaju, par ſaweem peedſihwojumeem Mehmelê. Pehz kahda laika Jakobſons pats eeradàs Leepajâ. Winſch gahja pee Leepajas Luteru mahzitajeem un ſahka teem no Bihbeles peerahdit, ka zilwekam „jaatdſimſtot zaur Swehto Garu, ja zilweks gribot tikt ſwehts." Mahzitajeem Leepajâ ta bij jauna mahziba. Tee ſarunajàs kopâ un ſahka ſwehtdeenâs duhſchigi ſludinat par zilweka jaunpeedſimſchanu un peſtiſchanu zaur behrnu kriſtibu. Schee mahzitaju ſprediki un Jakobſona mahziba — Jakobſons nebuht nezeeta kluſu par to, ko bij peedſihwojis — modinaja ļaudis pahrdomat par ſawu garigo ſtahwokli. Sewiſchki Jakobſona dſihwe atſtahja dſiłu eeſpaidu uſ katru, kas ar to ſatikàs. Sem Jakobſona dſihwes eeſpaida „atgreeſàs" Jakobſona mahte un patehws un tapa abi kriſtiti. — Peenahza laiks, kur Jakobſonam kà juhrneekam atkal bij jadodas uſ juhras. Tas aiſbrauza, bet wiņa ſehtà ſehkla dihga un auga. Kahds Leepajas maſtirgonis, Kandiſs, 1856. gada beigàs, kahdâ nomałus eelinâ ſahka noturet garigas ſapulzes. Polizeja to dabuja ſinat un Kandiſs,

neko labu neparedsedams, aisbehga uf Ameriku. Bet zaur Kandisa darbibu bij radees pulzinsch ļauschu, kam wairs nepeetika ar garigo baribu Luteru basnizâ. — Te pee teem, pamodinateem, 1857. gada sahkumâ, eeradàs galdneeks Meiers, Wahzu Baptists, no Mehmeles. Sapulzes turpinaja. 1857. gada februarî polizeja isklihdinaja kahdu Meiera wadito sapulzi. Sapulzetee teiza, ka tee Baptisti. Tee tika aresteti. — 1858. g. Grobinâ no Mehmeles eeradàs Wahzu Baptists Brantmans un 1860. g. Leepajâ Wahzeetis Baptists Juraschka. Par Brantmani mahzitajs Freibergs leezina: „Schis wihrs sahka noturet garigas sapulzes, isplatit Baptistu traktatus un pulzinat tà sew peekritejus. Brantmanis prata weikli runat pret Lutera mahzibam, pret behrnu kristischanu u. t. t. un tam isdewàs pahrleezinat pat daschus Luteru skolotajus." Skolotajus atstahdinaja no amata un polizeja aisleedsa Brantmanim darbotees.

Eestahjàs klusums, bet ne ilgi. Martâ, 1859. gadâ, Leepajâ eeradàs Nihmezs ar kahdu pawadoni, Degi. „Jaunàs tizibas" — tà ļaudis sauza baptismu — uguns usleesmoja no jauna un scho uguni neisdewàs wairs nekahdi apslahpet, kaut gan Luteru garidsneeziba darija wisu, ko tik spehja, pat isleetodama polizeju sawu noluhku sasneegschanai. Polizeja israidija Nihmezu un Degi no Leepajas. Waldsinoschi ir lasit Nihmeza pascha aprakstu par wina weesoschanos Leepajâ. Swarigako no ta te usrakstam: „Apmekleju Leepaju un Grobinu, kur jau dsihwoja daschi draudseslozekli. Seschas deenas no weetas, katru deenu, tureju sapulzes. Swehtdeenâ, 13. martâ, Luteru mahzitajs no kanzeles bija teizis par muhsu eeraschanos un beedinajis no „atkrischanas no tizibas." Zaur to simteem ļauschu pluhda muhsu sapulzê, kureem drihksteju pasludinat ewangelijumu. Jau preeksch schis leelàs swehtdeenassapulzes sahkuma man aisrahdija, ka muhs apzeetinaschot, bet sapulze noriteja meerigi. Sapulzes beigâs issinoju wehl weenu, pehdigo sapulzi, preeksch rihtdeenas. Pirmdeenas rihtâ mums wajadseja atdabut muhsu pases no polizejas. Aisgahjam turp. Tur mums sazija, mums pirms jaejot uf pilsehtas waldi. Pilsehtas walde — bij trihs waldes lozekli kopâ — pawehleja ļoti nopeetni, wairs nenahkt uf Leepaju un nesludinat. Lai usskatot to kà waldes augstsirdibu, ka tagad muhs palaischot walâ. Gahjam atkal uf paschu isde=

weju. Schis wihrs apseegeleja dabuto aisleegumu ar wahrdeem: Pagani, neleeschi mehs esot, wisu Leepaju aplaiduschi ar mehri un sazehluschi nemeeru. (Ap. D. 24, 1—21. 5. 14). Kantschuka te waldot. Kad mehs gribejam kautko winam atbildet, tad arween mums ussauza: „Muti turet!“ — Dabujuschi pases un pahrgahjuschi mahjâs, nemaj nesinajam, waj wakarâ turet sapulzi, waj ne. Bet sapulze bij issinota. — Draugi man sazija pakluſi, ka schowakar katrâ sinâ muhs eelikſchot zeetumâ. Daudſ ſchaubitees par to nebij eemesla, ja eewehroja schis deenas peedsihwojumus. Labs padoms bij dahrgs. — Wakarâ ļaudis bij klaht. Daudsi no teem, likâs, gribeja sinat par pestischanu. Nedrihksteju tos laist projam tukschâ. Sahku sazit ihsu runu par jaunpeedsimschanu. Par runas laiku sapulzesweetas saimneeks man pasinoja, lai beidsot drihsaki, jo polizisti tuhlin buhschot klaht, muhs apzeetinat. Meerigi ar luhgschanu nobeidsu sapulzi un gaidiju, kas nu buhs. Tatschu tas Kungs neļahwa mums ne matu aisskahrt. Otrâ deenâ, kà bijam nolehmuschi, aiszeļojam. Pirms aiszeļoschanas wehl dabujam sinat, ka preeksch muhsu sapulzes sahkuma polizisti esot apstaigajuschi tos ļaudis, par kureem domajuschi, ka tee eeschot us muhsu sapulzi un beedinajuschi tos no eeschanas, sazidami, ka tai deenâ waldiba mums stahschotees zeļâ.“ — Mahjâs pahrgahjis Nihmezs eesuhtija luhgumu Kursemes gubernas waldei, atļaut turet sapulzes Leepajâ. Gubernas walde Nihmezu noraidija pee konsistorijas Jelgawâ. Konsistorijas atbilde naw sinama, bet Nihmezs naw wairs spehjis eerastees Kreewijâ.

Gadu wehlak Leepajâ bij 15 Baptistu draudses lozekļu. Jaatsihmè wehl, ka schi kustiba norisinajàs Wahzeeschos un tee 15 gan wisi bij Wahzeeschi. — Schis ir pirmais sahkums neween Baptisteem Latwijâ, bet ari wisâ Kreewijâ. — Uguns, ko tas Kungs „bij nahzis mest us semi,“ dega sposchi un drihſ ween ari Latweetis, „bahra behrns,“ steidsàs pee ta — silditees!

Pirmee Latweeschu Baptisti.

„Tur es dsehru, tur man tika, tai masat krodsinâ.“ Tà dseedaja eesiluschee krogus brahlischi Kursemê, pahris gadu

desmitus preeksch Baptistu iszelschanàs Latwijâ, nahkdami swehtdeenas pehzpusdeenâs no „basnizas krogeem“ mahjâ. Zelmalâs schur tur redseja laudis strahdajam, gan plawâ, gan druwâ, gan sehtâ, kaut gan bij swehtdeena. Kad gan zitâ laikâ lai kalpa wihrs padaritu sawu darbu? Darba deenâs bij jaeet kunga gaitâs no agra rihta lihds wehlai naktij. Un muischa pate jau ari nekautrejas schad un tad, „leetum nahkot,“ suhtit wihrus swehtdeenâ us plawu, seenu grahbt. Kalps, strahdadams swehtdeenâ, jau tikai sekoja muischas preekschsihmei. Un ko wisu muischa neprasija no nabaga semneeka? Daschâ muischâ skaista meitscha, pat skaista seewa jau nemas nedrihksteja rahditees, ja wehlak negribeja raudat ruhktas asaras. Smagu nastu nospeests, semneeks, pastalas waj sahbakus nesdams lihds basnizai padusê, swehtdeenâ steidsàs us sawu deewnaminu, sak, warbuht taps sirdij weeglak. Daschreis ari tapa sirds weeglaka, bet daschreis wehl smagaka. Mahzitajs rahja slinko strahdneeku, beedinaja no grehka pirkstu palaideju pee kunga mantas, suhtija us muhschigu pasuschanu „dsehraju, kam Elle walâ“ un prasija, lai klausitu, zeenitu un mihletu wagaru un leelkungu. Un ko tu, nabaga zilweka behrns, sawu suhro likteni zeesdams — pelainu maisiti grausdams un plahnu putru strehbdams—spehsi taisnotees! Mahzitajam jau taisniba. Sirds jau pahrmeta ari weenu otru grehku! Bet kà tikt no grehka walâ, kà dabut sirdij meeru un grehku peedoschanas apsinu? Kad Jahna tehws mira, tas deewbijigais wezitis, kà winsch kungsteja un waideja wisu nakti, kaut gan mahzitajs deenu eepreeksch tam bij pasneedsis deewmaisi! Pee swehta wakarina ejot, mahzitajs bij pasludinajis grehku peedoschanu, bet sirds tahda nemeeriga ween ir, bailes no nahwes, bailes no mirschanas. Sirds prasija, sirds slahpa pehz skaidribas! Bet to neweens nedewa! Nebij toreis ari Latweescheem dauds grahmatu un nebij ari, kas lasa. Skolu semneekeem gandrihs nebij nekahdu, laudis nemahzeja lasit. Kas mahzeja lasit, tas winos laikos semneeku starpâ bij „mahzits wihrs.“ Kas mahzeja rakstit, tas bij jameklè juhdsem. — Uschawâ, Wentspils aprinkî, bij labs mahzitajs. Tas eekahrtoja sawâ pagastâ lasitawu un apgahdaja preeksch katras pagasta mahjas Jaunderibu. Lasitawâ bij tahds pulzinsch grahmatu. Diwdesmit kapeikas par gadu bij jamaksà par lasischanu. Ta bij leela nauda muhsu

laiku naudas wehrtibâ. Peemehram, toreiſ meitas alga pee ſaimneeka bij pahris rublu gadâ!

Tatſchu Uſchawâ netruhka tahdu, kas laſija. To redſes aploks paplaſchinajas, tee ſahka domat. Weens no zihtigakeem laſitajeem bij Janis Drawneeks. Wina tehws bija weetejâ pagaſta ſaimneeks. Tà tad ari winu mahjâ bij Jaunderiba. Kad Drawneeki bij labi eelaſijuſchees Jaunderibâ, tad ta teem tapa tik mihla, ka nolehma nopirkt wiſu Bihbeli un nopirka ari. Tas winos laikos nebij maſs pirzeens.

Jaunais Drawneeks tſchakli laſija Deewa Wahrdu. Pagahja daſchi gadi. Sirju pagaſtâ eekahrtoja ſkolu. Skolotajs, Hamburgers, bij dſilſch domatajs. Winu neſpehja apmeerinat ta garigà dſihwe, kahda bij ap winu. Gaiſchi winſch ſaprata, ka Bihbele mahza pawiſam zitadu dſihwi, ne kà ta bija Uſchawâ, un ka ar tahdu dſihwi, kahda bij paraſtà, welti zeret uſ labumeem, ko Bihbele ſola. 1. Kor. 6, 9—11. „Tiziba beſ darbeem" — naw ihſtà — to winſch ſaprata. Winſch nelika behrneem ſkaitit luhgſchanas no pahtaru grahmatas, bet mahzija tos nomeſtees zelos un ſazit Deewam to, ko teem wajaga. Schis ſkolotajs un wina ſkoleni — daſchs no teem bij 17 gadus wezs — ari modinaja domas un radija jaunus uſſkatus weetejâ garigâ dſihwê. — Ap ſcho ſkolotaju ſahka pulzetees wairaki, kas bij pahrauguſchi ſawa laika laudis garigâ ſapraſchanâ. Winu ſtarpâ bij wezais un jaunais Drawneeks, Jankowſkis, wehlak eewehrojams Baptiſtu ſludinatajs, Behrſinſch, abi Strauti un wehl ziti. No wiſeem ſcheem kà eewehrojamakais jamin Kuldigas pilſonis Ahdams Gertners no Labraga, Sakas draudſê. Gertners bij winos laikos ſemneeku widû weens no iſglihtotakeem. Winſch neween mahzeja laſit un rakſtit, bet ari wahziſki runat, laſit un rakſtit. Beſ tam winos laikos, kur nebij to ſatikſmes lihdſeklu, kahdi tagad, Gertnera amats — Gertners bij ſkroderis — Gertneru weda ſakarâ ar daſchadeem laudim. Schi ſatikſme ne maſumu palihdſeja pee wina garigàs attihſtibas. Schim pulzinam pateeſibas mekletaju nepeetika ar to maiſiti ween, ko paſneedſa weetejais zeenitais mahzitajs; ſchis pulzinſch mekleja ſawàm dwehſelem baribu, kur ween tik to domaja atraſt. Juhdſem tahlu gahja klauſitees mahzitajus, kas bij eeſlawetaki. Kaiminu draudſe, Piltene, kur ſludinaja wezais Latweeſchu tautas draugs, Hugen

bergers, eewehrojams runatajs, jau teem bij kà paschu mahjas. Arween wairak un wairak tee pahrleezinajas, ka winu, tas ir, Luteru draudsei, ar sawu seklo kristigo dsihwi un mahzibu, ka jaunpeedsimschana meklejama behrnu kristibâ un grehku peedoschana dabujama swehtâ wakarinâ, naw Bihbeles pamata sem kahjam. No Bihbeles tee pahrleezinajas, ka zilwekam jasin, ka tam grehki peedoti un ka schi peedoschana jaeeguhst zaur jaunpeedsimschanu, ja grib tikt pestits. Rom. 8, 16; 2. Kor. 5, 1; 1 Jahn. 3, 2; 5, 13; Jahn. 3, 3. Weena leeta teem bij gaischa kà deena: tà dsihwot kà lihds schim pehz firdsapsinas newar. Tee sahka dsihwot tahdu dsihwi, kahdu domaja mahzitu Bihbelê un gahja kopâ, gan mahjâs gan meschâ, lai luhgtu Deewu tà kà Hamburgeris mahzijis.

Tad nomira wezais Uschawas mahzitajs Kalmeiers, goda wihrs. Nahza jauns. Tas zaur pagasta teesu lika stingri aisleegt „tahdu sapulzeschanos pa mahjam un nomalem." Pateesibas mekletajeem schahds aisleegums pawisam nelikàs pehz Deewa prahta. Daschi no deewluhdsejeem aisgahja isrunatees pee mahzitaja par winu sewischko atsihschanu. Mahzitajs tos nespehja pahrleezinat, nedf — wissswarigakais — nespehja apmeerinat ustrauktàs dwehseles. Sakramentalisms jau to nekad naw spehjis! Mahzitajs teem pawisam gribeja noleegt Bihbeles lasischanu, ta tikai sajauzot prahtus. — Tad tee dabuja sinat, ka Rigâ esot kahda zita tizibasschkira, ko sauzot par Arnuteescheem. Tee rakstija turp, isskaidroja sawu atsihschanu un teiza, ka apsina teem neatlaujot palikt Luteru draudsê un luhdsa, waj newaretu peebeedrotees teem. „Arnuteeschi," tas ir Hernuteeschi jeb Brahlu Draudse, atbildeja, ka wini tos newarot peenemt. Saprotams, ka laudis, kas gribeja isstahtees no Lutera draudses, Hernuteeschi newareja peenemt, tapehz ka zaur Luteru mahzitaju gahdibu wini nekad nebij dabujuschi draudschu patstahwibu, nebij draudse pate par sewi, un sewischki tajâ laikâ jau zihna starp Hernuti un Luteru garidsneezibu Latwijâ bij isſihnita un mahzitaji tapuschi uswaretaji. Lihds ar to bij usspeests weenai no wezakàm dsihwakàm garigàm kustibam Latwijâ — nahwessihmogs. Neilgâ laikâ no seedoschàs Brahlu Draudses Widsemê atlikuschees tikai saeeschanasnami ar saujinu lauschu un pahris „sazitajeem" winu „behrnu swehtkos." Dsird, pat

daschi nami esot noplehsti. Sahtans gawileja, bet winsch bij — pasaudejis: Hernuteeschu lukturs bij nostumts, bet ta weetâ sahka spihdet, Kursemê, zits lukturs, ne masaks sposchumâ — Baptistu.

Kahdâ deenâ Gertners nogahja us Grobinu, apzeemot sawu bijuscho meisteri. Grobinâ buhdams tas satikâs ar mums pasihstamo Brantmani, wirwneeku Grobinâ, Mehmeles Baptistu draudses lozekli. Runaja abi wisu nakti par Swehteem Raksteem. Brantmanis starp zitu norahdija, ka tizigeem jatop kristiteem un ka tikai tizigee drihkst buht draudses lozekli. Tas Gertnerim bij kautkas pawisam jauns. Us Uschawu atpakal nahzis Gertners sawas sarunas, kas tam bijuschas ar Brantmani, atstahstija saweem beedreem. Nu wisi kehràs pee Bihbeles, mekleja, pehtija, mekleja, luhdsa Deewu. Isnahkums bij, Bihbelê nekur newar atrast behrnu kristibu. Pat tas pantinsch, ko tee arween bij dsirdejuschi pee behrnu kristibam, nestahstija, ka Jesus buhtu behrnus kristijis, bet gan tos — swehtijis. Turpreti tee atrada Bihbelê, ka wajagot kristit „mahzeklus,“ „tos, kas tiz,“ kristit, pehz „grehku issuhdseschanas kristit,“ pehz „Swehta Gara dabuschanas“ kristit un ka kristiba pehz apustuła Pehtera wahrdeem attehlo jau salihdsinatas, „labas sirdsderibu ar Deewu.“ Ari apustuls Pahwils peeminejis kristibu tajâ paschâ nosihmê, runadams par kristiteem kà „aprakteem Kristus nahwê,“ kuri tad „zehluschees augscham,“ lai staigatu atjaunotâ dsihwibâ.“ Mk. 10, 13—16; Mt. 28, 19. 20; Mk. 16, 16; Mt. 3, 5. 6; Ap. D. 10, 44—48; 1. Pet. 3, 21; Rom. 6, 3. 4. Un wini jau bij eesahkuschi jaunu dsihwi. Tà tad teem wajadseja tapt kristiteem, ja gribeja darit, kà Bihbele mahza. Gaischi teem atklahjas, ka winu tagadejà jaunà dsihwe ir Bihbelê mahzità jaunpeedsimschana, zaur ko, tizejuschi tam, ko tas Kungs darijis us Golgatas, peesawinajas Jesus pestischanu, kas pate gluschi no schehlastibas. Wini bij tizejuschi un sahkuschi dsihwot jaunu dsihwi, tà tad drihksteja tizet grehku peedoschanai un eetikschanai Debesîs. Salds preeks pahrnehma winu dwehseles un sirsnigas pateizibas luhgschanas kahpa no laimigeem atpestiteem augschup pee Ta, kas tos dsemdinajis zaur Sawu „swehto wahrdu un Garu“ — ne kristibu — par Saweem behrneem. Jehk. 1, 18; 1. Peht. 1, 23; Rom. 10, 17; Tit. 3, 5—7; Jahn. 3, 5.

Tatschu tee wehl nolehma, wehlreis pamatigi isrunatees ar Brantmani, pirms sneegtu roku Baptisteem kà tizibas beedreem. Gertners, Jankowskis un Drawneeks dewàs tahlajâ zelâ us Grobinu. Un neween paschi isrunatees tee gribeja, bet ja tee atsihtu par wajadsigu, tad luhgt sawâ un zitu Uschawneeku wahrdâ Brantmani atnahkt us Uschawu. Brantmanis eeradàs Uschawâ. Runaja wehl par swehta wakarina nosihmi, pamatodami to sewischki us Pestitaja wahrdu „To darait mani peeminedami"; runaja par tihschu grehzineeku isslehgschanu no draudses un atrada to kà Bihbeles mahzibu. Mt. 18, 15—17; 1. Kor. 5, 1—6, 9—11; 2. Kor. 13, 1. 2; 2. Tes. 3, 6. 14; 1. Tim. 5, 20; 2. Jahn 10 p.; Mt. 13, 24—30. 36—43 (tas lauks naw draudse, bet pasaule). Wairaki dsili pahrleezinajas, ka Baptistu mahziba ir Swehto Rakstu mahziba un wehlejas tikt kristiti, lai ta tiktu peepulzinati Baptistu draudsei. Brantmanis pats neusnehmàs kristischanu, bet eeteiza braukt us Mehmeli kristitees. Tas bij 1860. gada sahkumâ.

Bet kà nu nemahziteem, bailigeem semneekeem tikt us Mehmeli. Teiza, wajagot pases. Isluhdsàs pehz pases gan muischâ, gan pee ziteem kungeem, bet neweens teem to nedewa. Kas tad nu lai ar dotu pasi tajos laikos, kur Luteru tiziba Latwijâ bij— jasaka—„weenigi swehtu daroschà," ļaudim, kas gribeja „nomaldites no tizibas un tapt par murgoneem" un darit tad wehl to leelo grehku, liktees „otrreis" kristitees. Retais gan no teem bij eewehrojis, ka Bihbele pate stahsta par „otrreiseju" kristibu Ap. D. 19. Ļaudis sahka pases mekletajus, bet to nedabutajus, issmeet. — Tà pagahja wasara un peenahza meeschu plaujamais laiks. Darba bija pilnas rokas — bij jau wisleelakais darba laiks. Bet kahdâ naktî astoni deewluhdseji sehdàs Uschawâ ratos, lai brauktu us Mehmeli kristitees. Tur bij Ahdams Gertners, Janis Drawneeks, Andrejs Jankowskis, Kaspars Sirneeks, Jansons un daschi ziti. Brantmanim no Grobinas wajadseja braukt lihds un rahdit zeku. Ari no Leepajas brauza us Mehmeli tajâ paschâ reisâ kahds desmit Leepajas Wahzu Baptistu, kureem bij lihds kahdi trihs Wahzeeschi, kas gribeja tikt kristiti.

Kad nonahkuschi pee Kreewijas robeschas, tad gan sirds ļoti trihzejusi, jo kà lai teek pahri robeschai bes pases? Kreews tah-

dâs leetâs neprot jokus, teikuschi. Bet ari schoreif Deewa wahrds israhdijees pateefs,kas skubina: „Pawehli tam Kungam sawu zeļu, tad Winsch gan daris!" Tajâ muischâ, kur bijis jaeet pahri pahr robeschu, skrihweris wiseem israkstijis pahrejassihmes uf kahdàm deenam, pagasta stempeli wirsû un pase labu labâ rokâ. Par scho pasi bijis jamaksà katram tikai 15 kapeikas. Ari Deewa gahdiba, jo kur gan lai nabaga semneeki buhtu nehmuschi tik-daudf naudas ko maksat par kahrtigu pasi, ja ari teem tahda buhtu atwehleta isdot? Teem gribeja, pases winu dsihwesweetâ neisdodot, „ļaunu darit, bet Deews greesa wisu par labu." Peepil-dijàs atkal dahrgais deewwahrds: „Teem kas Deewu mihlè, wi-sas leetas nahk par labu!" — Laimigi tee nonahza Mehmelê. Ar gawilem Mehmelneeki apsweiza tahlos pateesibas mekletajus, pahrbaudija tos draudsessapulzê, atrada par pateesi atgreesteem un tika kristiti 21. augustâ, 1860. gadâ, Mehmeles Baptistu draudsê no K. Albrechta. Nihmezs, Mehmeles Baptistu draudses toreisejais mahzitajs, raksta par to schahdi: „Wini — tas ir Latweeschi — bij pilni dedsibas uf krustâ sisto pestitaju. Sirds mums gawileja aif preeka un azis pildijàs asaram, kad dahrgee apschehlotee ar preezigu sirdi leezinaja par Jesus mihlestibas waru. Dahrgee brahļi mums stahstija, ka buhtu nah-kuschi newis tikaj astoni, bet gan kahdi peezdesmit, lai tiktu uf-nemti draudsê un kristiti, jo ari tee esot tà pat atgreesti pee ta Kunga kà wini. Bihstijuschees, ka tas pahrak neustrauktu ļaudis. Wehlak nahkschot atkal daschi. Tur no winu tautas esot simteem, kas mеklejot to Kungu." — Laimigi tee pahrbrauza pee sawe-jeem. Ļaudis newareja nobrihnitees ween. „Nemahziti ļautini," bij teikuschi, „lai brauz ween, nekas jau neisnahks, kas tos laidìs pahr robeschu, gan jau tos atsuhtìs atpakaļ kà arestantus." — Mahzitajs lika atnahkt saimneekam Drawneekam pee sewis un prasija tam, waj esot bijis sweschâ semê un peenehmis jaunu ti-zibu. Drawneeks droschi atbildeja „ja." Mahzitajs par to pasinoja pilskungam Wentspilî. Tas lika atsaukt Drawneeku. Pamatigi isklauschinajis Drawneeku, winsch to atkal atlaida.

Tee bija pirmee Latweeschi, kas paschi, brihwprah-tigi—ja, sem daudf gruhtibam — mekleja, atrada un eeguwa sew, kà ļaudis teiz, „tizibu." Atsihmejam scho kà swarigu noti-kumu neween Latweeschu Baptistu, bet ari wispahrigâ

Latweeschu wehsturê. Zaur to paschu saudê teizeens, ko parasti dabù dsirdet tas, kas pahreet no zitas tizibasschkiras Baptistos: „Juhs jau atstahjat sawu tizibu!" pamatu. Katolu tiziba ir Latweescham usspeesta tiziba. To Latwijâ eeweda ar uguni un zobinu — sadsina muhsu sentschus Daugawâ un nokristija. — Luteru tiziba Latweetim ir kungu dota tiziba, jo eewedot Lutera tizibu Latwijâ neweens neprasija semneekam, kas bij Katolis, „waj tu gribi atstaht Katolu tizibu un peenemt jauno?" Kungi pahrwehrta Katolu basnizas par Luteru basnizam, sewischki politisku eemeslu dehl, Katolu garidsneezibas waldischanas kahres dehl, mahzija Lutera mahzibas un ar to paschu laudis bij — Luteri. Kur kungi to nedarija, tur wehl tagad Latweeschi ir Katoli. — Brahlu Draudse buhtu tapusi par tizibasschkiru, ko Latweeschi paschi buhtu iswehlejuschees, bet Deewam schehl, Brahlu Draudse nespehja isturet stipràs eenaidneeka uguns un padewàs sem Luteru draudses waldibas un nekad netapa patstahwiga. Winas drupas tagad dala no Lutera draudses. — Baptistu tiziba bij pirmà Latwijâ, ko Latweeschi paschi isweblejas un kuras karogu, waronigi zihnidamees, ir isnesuschi droschâs posizijâs. Ja tad nu Latweeschu tauta runà par sawu tizibu, tad drihsak par tahdu war saukt to, ko paschi brihwprahtigi iswehlejuschees.

Akmens no kalna bij palaists walâ — tam wajadseja ritet. Un tas riteja un wehl tagad rit. Leelo kawekļu — tahdu bij besgala, bet par to wehlak — pahrspehschanas spehja rahda, ka tas kalns, no ka akmens sahzis ritet, nebij wis neeka kalninsch — kà to gandrihs wisi Latwijâ domaja, kad baptisms sche iszehlàs, un wehl tagad daudsi domà — bet gan weens no leelajeem Deewakalneem, us kuru waram pazelt azis un gaidit palihdsibu garigâs leetâs un atrast apmeerinoschu atbildi dwehseles bailu, schaubu un zeribu jautajumos.

Swaru kauss.

Muhs rahdija kahdu sludinajumu „Dsimtenes Wehstnesi," kur tà sauktais garigais laikraksts „Ewangelists" solija stahstit

launas wehstis par tizigeem zilwekeem un sauza tos pat sludinajumâ par leekuleem. Ko mehs sakot par „Ewangelistu?" mums prasija. Ko sakam? Tas Kungs naw atlahwis brahlim brahli par wina grehku pahrleezinat—„pahrmahzit" z a u r l a i k r a k s t e e m, gan personigi, starp brahleem un draudsê (Mt. 18, 15—17). „Ewangelists" neween neeewehro to, bet zel pat neslawu brahleem, stahsta par teem breesmu leetas, pat islamà tos. Tas rahda, ka „Ewangelista" redaktors un wina lihdsstrahdneeki japeeskaita teem laudim, no kureem apustuls tik loti beedina Ewesus draudses wezajus, sazidams: „Sargajat sewi paschus un wisu to ganamo pulku, pahr ko Swehtais Gars juhs eezehlis par biskapeem, Deewa draudsi ganit . . . jo es sinu, ka . . . p l e h s i g i w i l k i pee jums eelausisees, kas to ganamo pulku nesaudsès. Un n o j u m s p a s c h e e m wihri zelsees, n e g a n t a s l e e t a s runadami, ka tee tos mahzeklus n o w e h r s t u s e w p a k a l." Ap. D. 20, 16—38. „Negantas leetas" nu runà „Ewangelists," par to t a g a d, pehz wairaku gadu peedsihwojumeem, neweenam naw jaschaubas, kas zik nezik sekojis „Ewangelista" raksteem. Un — tad jau gan ari wina ihstais noluhks n e b u h s w i s s e k m e t K r i s t u s d r a u d s i, bet gan lai „t o s m a h z e k l u s n o w e h r s t u s e w p a k a l." Tà tad te ir darischana ar zilwekeem, k a s a t k r i t u s c h i no D e e w a, kà peemehram ar Ewesus draudses lozekleem Imeneju un Aleksanderi (1. Tim. 1, 18—20). Par to wislabaki spehs spreest tee, kas sateekas un eepasihstas ar to lauschu d e e n i s c h k o d s i h w i, kuri runà pasaules preekschâ tik launi par saweem brahleem. P a s a u l i aizinat par teesnesi brahlu starpâ Swehti Raksti aisleeds (1. Kor. 6, 1—8). Un ja „Ewangelists" sawus „upurus" wairs netura par brahleem eeksch Kristus, tad tam ari naw teesibu tà rakstit, kà winsch raksta, jo Pahwils pamahza: „Ko man buhs sodit tos, kas ir ahrâ? Tos, kas ahrâ, D e e w s s o d ì s." Un: „Grehzineeki nepastahwès taisno draudsê." 1. Kor. 5, 12, 13; Ds. 1, 5.

Ar to peetiks. Muhsu galu spreedums ir: „Ewangelista" launàs wehstis par brahleem ir jausskata kà mehlneschu bahbu walodas. Tà kà nu katrs kreetns zilweks kaunas klausitees mehlneschu walodas, tà pat ari ir jakaunas lasit „Ewan-

gelistu" un jakaunas wina kaunâs wehſtis ſtahſtit ziteem un neween jakaunas, bet pat grehka dehl jabaidas winu iſplatit. Iſplatot top ta beedrs.

Wehſtulneeks.

„Kriſtiga Wehſtneſcha" 9. un 10. numuri, kur wehſturigs atſkats uſ Latweeſchu Baptiſtu ſahkuma laikeem, teek peeſuhtiti no „Kriſt. W." redakzijas wiſàm Latweeſchu Baptiſtu draudſem zaur winu preekſchneekeem, tapehz ka Latweeſchu Baptiſti paſchulaik dſihwo wehſturigi tik łoti ſwarigàs deenàs. Paſchulaik, 9. ſeptembrî, paeet 50 gadi, kamehr biſ pirmàs Baptiſtu kriſtibas Latwijà. 11. ſeptembrî, ſwehtdeenà, deretu wiſàs Latweeſchu Baptiſtu draudſès turet winu ſaeimà pahrrunato „pateizibas deewkalpojumu" pirmo ſapulzi. Pehz ſapulzes katram lozeklim deretu eegahdatees ſcho wehſturigo atſkatu. Tas makſà 10 kap, bet Baptiſtu draudſem teek aprehkinats par 6 kap. Schis atſkats ir ari weens no labakeem traktateem Baptiſtu prinzipu aiſſtahweſchanai. — Ja peeſuhtitee numuri wiſi netiktu iſnemti no draudſes, tad tos waretu paturet beedribas uſ ſawu rehkinu kà traktatu. — Katra draudſe dabù tik daudſ, zik tai lozeklu.

Wiſweeglakais weids, iſplatit ſcho atſkatu, buhtu ſchahds. Pehz ſapulzes beigam lai noſtahjas diwi pee durwim, weens ar atſkatu, otrs ar kolekteſſchkihwi. Katram, kas dod kolekti, teek tad dots atſkats. Ja pahrtikuſchee dos leelaku kolekti, ne kà atſkats makſà, tad ari truhzigais tiks pee atſkata.

Teek mekleta **tiziga jaunawa,** kas waretu buht pirmmahzibas ſkolotaja pahris behrneem kahdà gimenè uſ laukeem. Praſa Kreewu, Wahzu walodu pràſchanu un wehlàs muſikas mahzeſchanu. Japeeteizas „Kriſtiga Wehſtn." redakzijà.

Adwokats J. Buchholzs,
runajams
Rigà, Leelajà Newas eelà Nr. 28.

Redaktors-iſdewejs: **P. Lauberts.**

Drukajis P. Gailis Rigà, Jahna eelà Nr. 8 (pretim Jahna baſnizai).